

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vammaisuus, tulkkauspalvelu, apuvälineet, syrjintäolettama, lautakunnan toimivalta

Diaarinumero: YVTLTK XXXX/2023

Antopäivä: XX.XX.2024

Hakija on kuulonäkövammaisen henkilö, jolle on myönnetty Kansaneläkelaitoksen (Kela) tulkkauspalvelupäätöksellä oikeus saada Kelan järjestämää tulkkauspalvelua. Hakija on vaatinut, että Kela järjestäisi hänelle tarvittavat välineet tulkkauksen seuraamiseen. Kela on hylännyt hakemukset, koska Kelan näkemyksen mukaan se ei ole tulkkauspalvelulain nojalla velvollinen järjestämään hakijalle hänen hakemiaan välineitä, vaan hyvinvointialue on toimivaltainen viranomaisen asiassa. Näkemys perustuu vakuutus oikeuden ja sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin. Ratkaisujen mukaan Kelalle ei kuulu tulkkauspalvelua tukevien ohjelmistojen ja laitteiden järjestäminen, vaan se on joko terveydenhuollon tai vammais palveluiden tehtävä.

Hyvinvointialue on evännyt hakijalta vammais palvelulain mukaisena päivittäistoimintojen välineenä ja laitteena Kelan kirjoitustulkkausta varten tarvittavia laitteita (kannettava tietokone, pistenäyttö ja ruudunlukuohjelma). Hyvinvointialue on antamallaan päätöksellä myöntänyt itseoikaisuna hakijalle kirjoitustulkkauksen seuraamiseen pistenäytön. Kannettavan tietokoneen ja ruudunlukuohjelman osalta hakemus on hylätty.

Hakija katsoi, että häntä syrjittiin, kun hyvinvointialue oli myöntänyt hänelle pistekirjoitusnäytön tulkkauksen seuraamiseen. Hakijan mukaan päätös asettaa hänet perusteettomasti eri asemaan kuulovammaisten kanssa, koska Kelan kuuluisi järjestää tulkkauksen seuraamiseen tarvittavat laitteet yhdenvertaisuuslain 15 §:n perusteella. Kela hoitaa kaikkien kirjoitustulkkausta käyttävien tarvitsemat tulkit, laitteet ja ohjelmat, joten hakijaa ei tulisi kohdella näkövammansa vuoksi eri tavoin.

Hyvinvointialueen mukaan Kelan päätökset ovat olleet perusteltuja ja hyvinvointialue on ollut asiassa toimivaltainen viranomaisen. Hyvinvointialue on todennut, että asian käsittelyssä ja itseoikaisun tekemisessä on otettu huomioon asiakkaan etu tilanteessa, jossa hän ei ole saanut tarvitsemaansa apuvälinettä kirjoitustulkkauksen seuraamiseen muulta viranomaiselta. Vastaajan mukaan päätöstä ei ole korjattu hakijan vahingoksi, vaan päätös ja itseoikaisu on tehty hallintolain mukaan hakijan eduksi, kun hakijalle on myönnetty hänelle välttämätön, muun muassa kommunikointiin ja viestintään liittyvä laite. Lisäksi vastaaja on selvittänyt teknisiä seikkoja ja vaihtoehtoja ruudunlukuohjelman käyttöä varten. Hakija ei ole tuonut vastaajalle esille sellaisia erityistarpeita, että maksullinen ruudunlukuohjelma olisi välttämätön. Vastaaja on myös todennut tarvittaessa kustantavansa maksullisen ohjelmiston, mikäli hakija sitä tarvitsee.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, ettei sen toimivaltaan kuulu ratkaista, minkä tahon pitäisi järjestää hakijalle tarvittavat välineet tulkkauksen seuraamiseen tai onko asia käsitelty hallintolain mukaisesti. Lautakunta tutki hakemuksen yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon kannalta. Lautakunta katsoi, ettei hakijan näkemys siitä, että laitteiden järjestäjä tulisi olla Kela, johda siihen, että vastaaja olisi syrjinyt häntä yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetulla tavalla. Edellytyksenä on, että vastaaja toimii yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetulla tavalla syrjintäkiellon vastaisesti.

Lautakunta katsoi, ettei asiassa objektiivisesti arvioiden ollut aihetta olettaa, että vastaaja olisi syrjinyt hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella yhdenvertaisuuslain 8 §:n vastaisesti, kun vastaaja on myöntänyt pistekirjoitusnäytön hakijalle. Lautakunta hylkäsi hakemuksen ja vaatimuksen asettaa uhkasakko päätöksen tehosteeksi.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on kuulonäkövammaisen henkilö. Hänelle on myönnetty Kansaneläkelaitoksen (jatkossa Kela) tulkkauspalvelupäätöksellä oikeus saada Kelan järjestämään tulkkauspalvelua. Hakija on vaatinut, että Kela järjestäisi hänelle tarvittavat välineet tulkkauksen seuraamiseen. Hakija ja Kela ovat olleet yhteydessä hyvinvointialueeseen välineiden järjestämisestä.

Hyvinvointialue on evännyt hakijalta vammaispalvelulain mukaisena päivittäistoimintojen välineenä ja laitteena Kelan kirjoitustulkkauksia varten tarvittavaa laitteistoa (kannettava tietokone, pistenäyttö ja ruudunlukuohjelma). Hyvinvointialue on antamallaan päätöksellä myöntänyt itseoikaisuna hakijalle kirjoitustulkkauksen seuraamiseen pistenäytön. Kannettavan tietokoneen ja ruudunlukuohjelman osalta hakemus on hylätty.

Hakija on aiemmin eri perusteilla hakenut Kelasta tulkkauksen seuraamiseen tarvittavia välineitä. Kela on hylännyt hakemukset, koska Kela ei ole tulkkauspalvelulain nojalla velvollinen järjestämään hakijalle hänen hakemiaan välineitä. Hakija on hakenut Kelan päätöksiin muutosta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta ja vakuutusosastolta sekä hakenut kommunikaation välineitä koskeviin asioihin syrjintään liittyviä ratkaisuja myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta. Valitusten johdosta annetuissa päätöksissä valituselimet ovat päätyneet siihen, ettei Kela ole tulkkauspalvelulain nojalla vastuussa kyseessä olevien kommunikaation apuvälineiden järjestämisestä hakijalle. Myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on päättänyt aiemmissa ratkaisuissaan siihen, ettei Kela ole kommunikoinnin välineitä koskevin ratkaisuin syrjinyt hakijaa.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt hakijaa tekemällä päätöksen laitteista tulkkauksen seuraamiseen. Hakija pyytää lautakuntaa kieltämään vastaajaa jatkamasta syrjintää ja asettamaan uhkasakon kiellon tehosteeksi.

Hakijan perustelut

Vastaaja on syrjinyt hakijaa tekemällä päätöksen, jolla vastaaja pyrkii tahallaan tai tahattomasti viivyttämään hakijan oikeuksien toteutumista. Päätös pyrkii näennäisesti ratkaisemaan ongelman siitä, että hakija tarvitsee laitteet ja ohjelmat kirjoitustulkkauksen seuraamiseen, mutta tosiasiasa vastaajan päätös viivyttää ongelman ratkaisua. Vastaaja on ilman hakijan suostumusta tehnyt päätöksen hakijan vahingoksi. Päätöksen voi katsoa rikkovan yhdenvertaisuuslain 10 ja 13 §. Kela järjestää ja maksaa näkeville tulkkauspalvelun käyttäjille kirjoitustulkkauksen seuraamisessa tarvittavat tulkit, laitteet ja ohjelmat. Yhdenvertaisuuslain 15 §:n kohtuullisten mukautusten

tarkoituksena on saattaa mm. näkövammaiset samaan tilanteeseen näkevien kanssa. Yhdenvertaisuuslain 15 § kohdistuu Kelaan.

Vastaajan päätös ei takaa hakijan tarvitsemia tulkkauksen seuraamisessa tarvittavia laitteita ja ohjelmia. Se vain pitkittää prosessia, joka tähtää hakijan saamiseen samaan tilanteeseen muiden kanssa. Päätös asettaa näkövammaisen hakijan eri asemaan sikäli, että Kela hoitaa kaikkien kirjoitustulkausta käyttävien tarvitsemat tulkit, laitteet ja ohjelmat. Hakijaa ei tulisi kohdella näkövammaisen vuoksi eri tavoin. Tällaiselle erilaiselle kohtelulle pitäisi olla jokin syy tai erillinen lainkohta näkövammaisten erilliskohtelusta. Päätöksessä mainittu hallituksen esitys tarkoittaa mm. tekstipuhelimia. Se ei ole poikkeus siihen, että Kela hoitaa kirjoitustulkkauksen. Niin ikään mitään syytä poiketa perustuslain 6 §:n pääsäännöstä ei ole. Kun asiassa on pääsääntönä tulkkauspalvelulaki, ja Kela hoitaa ja kustantaa kaikille tulkit ja laitteet, niin tällöin saman tahon tulisi myös hoitaa näkövammaisten tarvitsemat laitteet. Mikäli näkövammaiset tarvitsevat mukautuksia voidakseen seurata Kelan tulkkeja, tähän tilanteeseen on yhdenvertaisuuslain 15 §.

Hakijan mukaan vastaaja on kartoittanut asiaa ilman käyttäjää. Tahalliseen haitantekoon viittaa se, että vastaaja teki päätöksensä ilman hakijan pyyntöä, suostumusta tai tietoisuutta. Vastaaja ei selvittänyt, miksi kuurosokealle tulkkaukseen tarvittaisiin erikoisohjelmisto, vaan asia hylättiin ilman asiaan paneutumista. Pistenäytön saaminen tulkkaus käyttöön edellyttää erikoisohjelmistoa. Ilman kyseistä erikoisohjelmistoa pistenäytöstä ei ole hyötyä Kelan kirjoitustulkkauksen seuraamisessa. Tulkkauspalvelulain 10 §:n maksuttomuus tarkoittaa, että palvelu on kokonaisuudessaan maksutonta. Vastaaja jättää lausunnossaan kertomatta, millä maksuttomalla tietokoneella vastaaja on hakijan ajatellut seuraavan tulkkausta.

Keskustelu ruudunlukuohjelmasta ei ole olennaista, sillä kyse ei ole kyvystä käyttää tietokonetta ylipäätään. Kelan aikoinaan hankkimassa Masa-tulkkausohjelmassa on sisäänrakennettu pistenäyttötuki. Toisin sanoen kyseinen ohjelma sopii tietokoneeseen, jossa ei edes ole mitään ruudunlukuohjelmaa. Hakija ei ole kuullut kuurosokeille soveltuvasta tulkkausohjelmasta, joka toimisi ruudunlukuohjelman kanssa. Ruudunlukuohjelman maksullisuus tai ilmaisuus ei ole asiassa olennainen kysymys.

Vammaispalvelulain alaan kuuluvat subjektiiviset ja tarveharkintaiset palvelut ja tukitoimet. Vastaajan päätös siirtäisi perusteettomasti asioita subjektiivisten oikeuksien piiristä tarveharkintaisiin palveluihin. Kuten korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (KHO: 2018:3, antopäivä 11.1.2018, dnro 4004/3/16) koskien maksuttoman kouluaterian järjestämistä vammaiselle lapselle, hakijan tulkinnan mukaan tässä asiassa on kyse Kelan järjestämisvastuun piirissä olevista asioista. Tällöin vastaajan tarjoamat tukitoimet eivät kavenna Kelan vastuuta.

Asiassa ei ole kysymys siitä, miten tulkkauksen seuraamiseen tarvittavat välineet pitäisi järjestää, vaan kuka välineet järjestää. Vastaajan tulkinta asettaa hänet perusteettomasti eri asemaan suhteessa muihin tulkinkäyttäjiin. Vastaajan päätös myöntää pistenäyttö ei ratkaise mitään, vaan korostaa perusteetonta erilaista kohtelua näkevien ja näkövammaisten kirjoitustulkkauksen seuraajien välillä.

Asia kuuluu lautakunnan toimivaltaan, koska järjestämisestä ensisijaisesti vastuussa oleva Kela ei suostu kohtuulliseen mukautukseen, ja vastaaja on nyt luvannut Kelalle, että vastaaja hoitaa asian, vaikka ei tosiasiallisesti näin tee. Epämällä ohjelmiston ja koneen, jossa ohjelmistoa käytetään, vastaaja ei poista ongelmaa, joka estää hakijaa seuraamasta Kelan järjestämää kirjoitustulkausta.

Vastaaajan vastaus

Hyvinvointialueen arvion mukaan asiaa ei ole ratkaistu hakijan vahingoksi, vaan päätös on tehty hakijan edun mukaisesti ja ajatellen hakijan oikeuksien toteutumista.

Vastaaajan perustelut

Asiaa on käsitelty hakijan luvalla ja Kelan aloitteesta hyvinvointialueen ja Kelan palaverissa. Kelan näkemyksen mukaan hyvinvointialue on toimivaltainen viranomaisena asiassa. Tämä perustuu muun muassa vakuutusosoikeuden ja sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisuihin. Ratkaisujen mukaan Kelalle ei kuulu tulkkauspalvelua tukevien ohjelmistojen ja laitteiden järjestäminen, vaan se on joko terveydenhuollon tai vammaispuolustuksen tehtävä. Hyvinvointialueen ymmärryksen mukaan Kelan päätökset ovat olleet perusteltuja ja hyvinvointialue on ollut asiassa toimivaltainen viranomaisena.

Kelan kanssa pidetyn palaverin jälkeen hyvinvointialueella selvitettiin hakijan tilannetta vammaispuolustuksen ja lääkinnällisen kuntoutuksen yhteistyönä. Asian lisäselvittelyn lopputuloksena hakijalle päätettiin myöntää kohtuuhintainen pistenäyttö kirjoitustulkkauspuolustuksen seuraamiseksi vammaispuolustuksen perusteella. Vammaispuolustuksen tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena. Asian käsittelyssä ja itsepuolustuksen tekemisessä on otettu huomioon asiakkaan etu tilanteessa, jossa hän ei ole saanut tarvitsemaansa apuvälinettä kirjoitustulkkauspuolustuksen seuraamiseen muulta viranomaiselta. Päätöstä ei ole korjattu hakijan vahingoksi, vaan päätös ja itsepuolustus on tehty hallintolain mukaan hakijan eduksi, kun hakijalle on myönnetty hänelle välttämätön, muun muassa kommunikointiin ja viestintään liittyvä laite. Päätös ei ole ollut hallintolain 50 §:n vastainen, koska aiempi päätös perustui päätöksentekohetkellä puutteelliseen selvitykseen. Hyvinvointialueen tekemä ratkaisu on ollut hakijan turvaksi tilanteessa, jossa Kelan kielteinen päätös on ollut perusteltu.

Hakijan hakemus kannettavan tietokoneen ja ruudunlukuohjelman osalta on hylätty. Kannettava tietokonetta voidaan pitää sellaisena tavanomaisena laitteena, joka henkilön itse on kustannettava. Pistenäyttö ja ruudunlukuohjelmia toimittavalta Näköpiste Polar Print Oy:n edustajalta saadun tiedon mukaan pistenäytön lukemiseen vaadittava ruudunlukuohjelma ei vaadi erityisominaisuuksia kannettavalta tietokoneelta, vaan se toimii tavanomaisessa kannettavassa tietokoneessa. Näköpiste Polar Printin edustajan mukaan muun muassa NVDA-ruudunlukuohjelma toimii hyvin peruskäytössä. Näköpiste Polar Printistä saadun tarkennuksen mukaan NVDA-ruudunlukuohjelma ei vaadi tietokoneelta erityisominaisuuksia, vaan se toimii yleisesti Windows-tietokoneissa. Mikäli esimerkiksi edistyneelle Microsoft Office -toimisto-ohjelmiston käytölle on tarvetta, tai on tarvetta sille, että joku näkevä henkilö pystyy hyvin seuraamaan, mitä ruudunlukuohjelman käyttäjä koneellaan tekee, maksullinen JAWS-ruudunlukuohjelma saattaa olla tarpeen.

Suomen Kuurosokeat ry:n ICT-palveluista saadun tiedon mukaan pistenäyttö vaatii toimiakseen ruudunlukuohjelman, jonka tehtävänä on muuttaa ruudulla näkyvä teksti pistenäytön ymmärtämäänsä muotoon. Kaikki yleisimmät ruudunlukuohjelmistot tukevat pistenäyttöä. Tietokoneessa yleisimmät ruudunlukuohjelmistot ovat Freedom Scientific JAWS, Dolphin Supernova Screen reader ja ilmainen NVDA.

NVDA-ruudunlukuohjelma ja JAWS-ohjelmistot ovat komennoiltaan samantyyllisiä, jolloin aiemmin JAWS-ohjelmistoa käyttäneen asiakkaan on mahdollista ottaa NVDA-ruudunlukuohjelma käyttöön ilman erillistä koulutusta. Kolmas Suomessa yleisesti käytetty ohjelmisto on Supernova, joka on komennoiltaan täysin erilainen kuin kaksi edellä mainittua. Mikäli henkilö on totunut käyttämään

nimenomaan Supernovaa, on perusteltua myöntää sama ohjelmisto, koska Supernovan käytöstä siirtyminen uuteen ohjelmaan vaatisi todennäköisesti erillistä koulutusta. Supernova tukee parhaiten henkilön jäljellä olevaa näkökykyä.

Hakija ei ole tuonut esille sellaisia erityistarpeita, että maksullinen ruudunlukuohjelma olisi välttämätön. Mikäli maksullinen ruudunlukuohjelma (esim. JAWS tai Supernova) on tarpeellinen kirjoitustulkkauksen seuraamiseen, voidaan se myöntää hakijan pistenäytön lisäksi vammaispalvelulain mukaisena päivittäistoimintojen laitteena.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen ja vaatimuksen uhkasakon asettamisesta päätöksen tehosteeksi.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kyse siitä, onko vastaaja syrjinyt hakijaa hänen vammaisuutensa liittyvän syyn perusteella, kun vastaaja on myöntänyt hakijalle pistekirjoitusnäytön tulkkauksen seuraamiseen.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä muun ohella vammaisuuden perusteella on kielletty. Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan sitä, että näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi muissa kuin työsuojeluviranomaisen toimivaltaan 22 §:n mukaan kuuluvissa asioissa kieltää asianomaista jatkamasta tai uusimasta syrjintää tai vastatoimia taikka määrätä tämän ryhtymään kohtuullisessa määräajassa toimenpiteisiin tässä laissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi. Lautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa

syrynnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987, jäljempänä vammaispalvelulaki) 4 §:n mukaan tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Vammaispalvelulain 9 §:n 1 momentin mukaan vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Vammaispalvelulain nojalla annetun vammaisuuden perusteella järjestettäviä palveluita ja tukitoimia koskevan asetuksen (759/1987) 17 §:n mukaan korvausta muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden tai laitteiden aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Asetuksen 17 §:n 2 momentin mukaan kunta voi myös antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi.

Asian arviointi

Yhdenvertaisuuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä oletaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletama syrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp s. 93.)

Yhdenvertaisuuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan epäsuotuisalla kohtelulla viitattaisiin sellaiseen menettelyyn, joko tekoon tai laiminlyöntiin, jolla menettelyn kohde asetetaan muihin nähden huonompaan asemaan. Kyse voi siten olla esimerkiksi rajoitusten, vaatimusten, rasitteiden tai velvoitteiden asettamisesta vain tietyille henkilöille tai henkilöryhmälle samoin kuin esimerkiksi jonkin yleisesti saatavilla olevan etuuden, palvelun tai oikeuden epäämisestä tai rajoittamisesta. Syrjintää olisi muihin nähden epäsuotuisampi kohtelu vertailukelpoisessa tilanteessa. Vaatimus tilanteiden vertailukelpoisuudesta viittaa siihen yleiseen periaatteeseen, että ihmisiä on samanlaisissa tapauksissa kohdeltava samalla tavalla. Vertailun kohteena voi olla se, miten jotakuta muuta on aikaisemmin kohdeltu, nykyisin kohdellaan tai voitaisiin olettaa kohdeltavan. Yleensä vertailu kohdistuu todellisiin tilanteisiin ja henkilöihin. Siten esimerkiksi työntekijää verrataan toiseen työntekijään ja asiakasta toiseen asiakkaaseen. Vertailukelpoisten tilanteiden välillä voi olla ajallista eroa, jolloin vertailu kohdistuu siihen, miten jotakuta muuta on kohdeltu aikaisemmin tai miten henkilöitä yleensä kohdellaan. Silloin kun todellista vertailukohdetta ei ole, arvioinnin perusteena voidaan käyttää sitä, miten henkilöiden voitaisiin olettaa tulevan asianomaisessa tilanteessa oikeudenmukaisesti kohdelluiksi. (HE 14/2014 vp s. 70–71.)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa aluksi, ettei sen toimivaltaan kuulu ratkaista, minkä tahon pitäisi järjestää hakijalle tarvittavat välineet tulkkauksen seuraamiseen tai onko asia käsitelty hallintolain mukaisesti. Lautakunta tutkii hakemuksen yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon kannalta.

Hakija on katsonut, että häntä on syrjitty, kun vastaaja on myöntänyt hänelle pistekirjoitusnäytön tulkkauksen seuraamiseen. Hakijan mukaan päätös asettaa hänet perusteettomasti eri asemaan kuulovammaisten kanssa, koska Kelan kuului järjestää tulkkauksen seuraamiseen tarvittavat laitteet yhdenvertaisuuslain 15 §:n perusteella. Kela hoitaa kaikkien kirjoitustulkausta käyttävien tarvitsemat tulkit, laitteet ja ohjelmat, joten hakijaa ei tulisi kohdella näkövammansa vuoksi eri tavoin.

Vastaaja on todennut, että asian käsittelyssä ja itseoikaisun tekemisessä on otettu huomioon asiakkaan etu tilanteessa, jossa hän ei ole saanut tarvitsemaansa apuvälinettä kirjoitustulkkauksen seuraamiseen muulta viranomaiselta. Vastaajan mukaan päätöstä ei ole korjattu hakijan vahingoksi, vaan päätös ja itseoikaisu on tehty hallintolain mukaan hakijan eduksi, kun hakijalle on myönnetty hänelle välttämätön, muun muassa kommunikointiin ja viestintään liittyvä laite.

Lautakunta toteaa, ettei hakijan näkemys siitä, että laitteiden järjestäjä tulisi olla Kela, johda siihen, että vastaaja olisi syrjinyt häntä yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetulla tavalla. Edellytyksenä on, että vastaaja toimii yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetulla tavalla syrjintäkiellon vastaisesti.

Syrjintäoletaman syntyminen edellyttää, että hakijaa kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa tai, että hän joutuu epäedullisempaan asemaan. Myös muilla tulkkauspalvelun käyttäjillä voi olla yksilöllisiä tarpeita laitteisiin tulkkauksen seuraamiseen ja he voivat olla oikeutettuja yksilöllisessä tilanteessansa saamaan vastaajalta välineitä tulkkauksen seuraamiseen. Asiassa saadun selvityksen perusteella lautakunta katsoo, ettei vastaajan päätös ole aiheuttanut sitä, että hakijaa olisi kohdeltu epäsuotuisammin tai että hän olisi joutunut epäedullisempaan asemaan verrattuna toiseen tulkkauspalvelun käyttäjään. Vastaajan tekemä päätös on perustunut hakijan vammaisuudesta johtuvaan tarpeeseen, ja vastaaja on myöntänyt hakijan tarvitseman pistekirjoitusnäytön tulkkauksen seuraamiseen. Hakija on ollut asiasta itse yhteydessä hyvinvointialueeseen.

Lisäksi vastaaja on selvittänyt teknisiä seikkoja ja vaihtoehtoja ruudunlukuohjelman käyttöä varten. Hakija ei ole tuonut vastaajalle esille sellaisia erityistarpeita, että maksullinen ruudunlukuohjelma olisi välttämätön. Vastaaja on myös todennut tarvittaessa kustantavansa maksullisen ohjelmiston, mikäli hakija sitä tarvitsee.

Asiassa ei ole objektiivisesti arvioiden aihetta olettaa, että vastaaja olisi syrjinyt hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella yhdenvertaisuuslain 8 §:n vastaisesti, kun vastaaja on myöntänyt pistekirjoitusnäytön hakijalle. Asiassa ei ole syntynyt syrjintäolettamaa. Lautakunta hylkää hakemuksen ja vaatimuksen asettaa uhkasakko päätöksen tehosteeksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Perusteluissa mainitut.

Muutoksenhaku

Lautakunnan päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Henrik Gustafsson (puheenjohtaja), Merja Heikkonen, Satu Honkala ja Husein Muhammed. Asian esittelijä Julia Puumalainen.